

Una revenja lúcida

LLUÍS LLORT

NARRATIVA

Joan Puig i Ferrer, *Servitud. Memòries d'un periodista*. Proa. Barcelona, 2002.

Perquè una obra pugui ser considerada un clàssic, a més de tenir qualitat i/o peculiaritat, ha de superar la prova del pas del temps. Per comprendre l'essència d'un clàssic no ens hem de traslladar, per força, fins al passat. El llenguatge, l'ambientació, els costums, les creences i altres detalls potser sí que tenen una data de caducitat, però l'esperit universal d'un clàssic, per anys que passin, ha de ser vigent. D'exemple podríem posar l'*Odissea* d'Homer, el *Macbeth* de Shakespeare, el *Quixot* de Cervantes, *El procés* de Kafka i *Crim i càstig* de Dostoievski, entre molts i molts altres.

L'editorial Proa ha publicat *Servitud. Memòries d'un periodista*, de Joan Puig i Ferrer, que és el tercer número de la nova col·lecció *Clàssics Catalans*. L'extensa i erudita introducció a aquesta magnífica novel·la de Puig i Ferrer l'ha escrit Guillem-Jordi Graells, que també ha prologat i preparat l'edició dels dos primers volums del *Teatre Complet* de Puig i Ferrer, que Arola Editors va publicar el desembre passat dins la col·lecció *Biblioteca Catalana*.

Joan Puig i Ferrer (la Selva del Camp 1882 - París 1956) va iniciar-se en el món de l'escriptura amb la poesia, gènere amb què va guanyar bastants Jocs Florals. Després, marcat per la influència d'Ibsen, es va passar al teatre, gènere en què va escriure de manera prolífica i va alternar èxits i fracassos. Amb el periodisme va malviure uns quants anys (nou dels quals, 1911-1920, traduint telegrams del francès per a la secció internacional de *La Vanguardia*, tot i que posteriorment va passar per moltes altres publicacions) i, alhora, va arribar a la novel·la. Tant en el teatre com en la narrativa va destacar com a impulsor i normalitzador de la represa cultural en l'empobrit panorama de l'època postmodernista.

MATERIAL AUTOBIogrÀFIC

Servitud, novel·la que reordena material autobiogràfic i històric, és probablement la millor obra narrativa de Puig i Ferrer, a més de la més popular des de la seva publicació el 1926 i l'única que va merèixer l'honor de ser traduïda al castellà. Es tracta d'una visió àcida i crítica del pas del jove Andreu Rojals (Puig i Ferrer) per la redacció de *La Llanterna* (*La Vanguardia*), el contacte amb diversos companys, com ara Perera (Pomés), Veguer (Màrius Verdager), Trias (Alfred Opisso, pare del dibuixant), Prunera (Nogueras Oller), entre d'altres, a més del director (Miquel dels Sants Oliver), l'únic que apareix envoltat de lloances. Agustí Calvet, *Gaziel* -que també va escriure un llibre contra els Godó, *Història de La Vanguardia, 1884-1936*-, era, amb Oliver, director del diari quan Puig i Ferrer hi va treballar. El fet que l'autor no l'incloués en la novel·la, en lloc d'apreciar-ho com a deferència, va fer que *Gaziel* malparlés de l'obra sense miraments. Mereix un comentari a part el marquèes que és l'amo de *La Llanterna*, Don Hilarió (Ramon

Joan Puig i Ferrer va escriure poesia, narrativa i teatre

'Servitud' és probablement la millor obra narrativa de Puig i Ferrer, a més de la més popular

Godó i Lallana, comte de Godó), autèntica bèstia negra del relat, home despota que menysprea els catalanistes -sempre parla en castellà, tot i ser barceloní-, els republicans, els socialistes i, per descomptat, tots aquells a qui dóna de menjar, especialment els obrers, els quals esclavitzava. Sota la perspectiva de Rojals i Don Hilarió, la novel·la narra de manera apassionant els anys crítics de la postguerra mundial, el món del sindicalisme, del pistolerisme i, sobretot, la gran vaga del

Procés evolutiu

ÒSCAR MONTFERRER

NARRATIVA

Aldo Nove, *Amor mio infinito*. Traducció de Juan Manuel Salmerón. Grup Editorial Random House Mondadori. Barcelona, 2001.

Amor mio infinito és una obra curta que es desenvolupa en quatre capítols que arribaran al lector quan hagi llegit un pròleg que, malgrat la migradesa, té una significació que va més enllà de l'atorgada per la funció estrictament introductòria. Amb tot, per copsar no només el que es diu en l'obra sinó també allò que s'hi vol dir, cal replantejar-se el pròleg -que no hauria estat ineficax si se'l trobava repetit com a epíleg amb algun retoc molt lleu- després d'haver llegit l'obra sencera. En fer-ho, el text guanya abast en assolir una nova dimensió.

La peça d'Aldo Nove -pseudònim que disfressa la identitat de l'autor italià que va signar el recull de contes *Superwoobinda* (1998) i la novel·la *Puerto Plata Market* (2000)- no és un text de trama amb un desenllaç de traca exuberant. Per tant, no hauria de fer per-

dre interès per la seva lectura saber que *Amor mio infinito* presenta un trajecte més emocional que no pas sentimental al llarg del qual es repassen, en primera persona, trams força incerts de la vida: la infantesa, l'adolescència i la joventut, que tenen com a denominador comú el procés de descoberta de la identitat pròpia i de la relació amb l'entorn.

FONS I FORMA ACURATS

L'encert d'Aldo Nove cal trobar-lo en la cura que posa en el fons i en la forma. Si es comença per aquí, la redacció dels quatre capítols de l'obra presenta una evolució narrativa que està vinculada al desenvolupament del protagonista, que recorda fets esdevinguts els anys 1982, 1985, 1987 i 1999 -les declaracions del pròleg es produeixen el 2000-. Per tant, la relació dels fets primerencs es du a terme amb un ritme metrallador i aparentment irreflexiu, i la dels més tardans obeeix a una voluntat deliberada d'exposició d'una personalitat que la veu narradora, en certa manera, qüestiona des del coneixement incomplet. Els altres dos capítols -el segon i el tercer- obeeixen la pauta evolutiva esmentada. Amb tot, cal deixar clar que l'autor, malgrat

1919 a Barcelona, representada per la lluita desesperada de l'empresari contra el poder de l'Organització General dels Treballadors: "Havia començat un temps que tothom tenia por, semblava que anava a canviar l'antic ordre de coses, i tothom afalagava els seus subordinats com tement que serien els amos de demà".

L'esperit autobiogràfic amb què comença l'obra es dilueix cap al final, en què perd realisme, i els fets històrics són tractats segons convé, pel que fa a importància i a ordre cronològic. Puig i Ferrer aboca en aquesta novel·la la seva particular revenja contra el comte de Godó i el seu diari, contra els sindicalistes i contra el món del periodisme. Per exemple, de *La Llanterna* en diu: "Quina ànima ha de tenir un tros de paper que va a les mans de cent mil llegidors i ha de parlar una mica de tot i ha d'aconterar tothom i ha de procurar captar de tots els estaments subscriptors, esqueles i anuncis?". Sense ànim de crear polèmica, la veritat és que en els últims 85 anys, en aquest aspecte, *La Vanguardia* tampoc ha canviat gaire, a banda que la llegeixen més de cent mil persones.

Sobre els periodistes, en Perera aconsella a Rojals: "Fugi, vostè que és jove, d'aquest treball absurd. L'ase de la sinia treu aigua per regar els camps. Què reguem nosaltres? Fomentem l'estultícia, la ignorància, la mentida i la badoqueria. [...] Damunt nostre, damunt la nostra estúpida servitud, creix la riquesa, la glòria, la vanitat, l'autoritat, l'abús i el crim; i nosaltres ens consumim de misèria, oblit i rancúnia. I gosem dir-nos intel·lectuals!". Tampoc hi ha hagut gaires canvis, la veritat. "Com el mercer ven cintes, nosaltres [els periodistes] venem el suc del nostre cervell. Això és la nostra grandesa i la nostra misèria. Servim a qui ens paga".

Si totes les revenges fossin lúcides com aquesta *Servitud* de Puig i Ferrer, aquest sentiment deixaria de ser mal vist per la societat políticament correcta.

aquest estil de conducció literària, és prou hàbil en el manteniment de la unitat estilística: és un text ben travat.

Pel que fa al fons, bona part de la identificació entre el text i el lector prové de la tria dels fets relatats, que, tot i les connotacions culturals de la societat en què es produeixen -la italiana-, són prou universals per ser identificats com a propis si s'interpreten des d'altres contextos referencials. Les discussions dels pares, la descoberta d'una sensualitat incerta i indefinible, l'atracció incondicional que desperten les sèries de televisió, la mort dels avis, el primer petó a una noia, la incertesa sobre el camí a seguir a la vida, l'enamorament profund i sobtat...

Tot això i alguna cosa més està present a *Amor mio infinito*, que en parla amb una combinació encertada de tocs d'humor, notes agridolces i pinzellades de tristesa que reproduceix amb eficàcia la composició específica de la quotidianitat si hom se la mira amb un punt de distància i una mica de calma... I quan s'arriba al final, cal tornar al pròleg, demanar-se per quina raó Aldo Nove l'ha escrit com l'ha escrit i pensar si no hi ha un vernís de mala llet d'allò més subtil.